

ALEKSANDER FREDRO

ZEMSTA

opracowanie lektury

Wybór materiałów i opracowanie: Krystian Ślęczka

I. O autorze.

Aleksander Fredro przyszedł na świat w Surochowie 20 czerwca 1793 roku. Był niezwykle sprawnym twórcą komedii o charakterze obyczajowym, punktował w swych utworach głównie przywary życia szlachty, zwłaszcza tej prowincjonalnej. Był również twórcą wziętych aforyzmów, poematów i wierszy. Nie był bynajmniej romantykiem, choć epoka w której przyszło mu żyć była wśród innych artystów natchniona właśnie romantyzmem. Był to powód, dla którego w końcu zarzucił pisanie, bowiem był atakowany przez twórców ściśle romantycznych. Aż osiemnaście kolejnych lat Fredro pisał do szuflady. Dało się wówczas odczuć wpływ filozofii oświecenia, jaki to przejawiał, będąc poza tym zdecydowanie bliższym twórczości Laurence’a Sterne’a. Jego utwory komediowe odznaczały się zdecydowanym mistrzostwem kreowania profilu osadzanych w akcji bohaterów. Fredro znakomicie kształtował akcje czy też fabułę jako taką. W jego utworach

nawet laik znajdzie pomysłowe akcenty humorystyczne, które autor łączył z elementami charakterystycznymi dla teatrów ludowych, zwłaszcza właściwe farsom. Do klasyki i niezbitego kanonu polskiej literatury weszły takie utwory Aleksandra Fredry jak chociażby bajki, z których to łatwo wymienić kilka, jak na przykład utwór pt. „Małpa w kąpielni”, „Paweł i Gaweł”, czy „Zupa na gwoździu”. Rzecz jasna nie samą satyrą Fredro żył, oprócz tego zdążył stworzyć utwory o poważniejszej tematyce, do jakich to należy komedia „Pan Geldhab”, czy też jego pamiętnikarskie wspomnienia zatytułowane „Trzy po trzy”. Zmarł we Lwowie 15 lipca 1876 roku.

Źródło: <https://zyciorysy.info/aleksander-fredro/>

II. Geneza utworu.

Treść *Zemsty* ma swe źródło w autentycznym konflikcie. Otóż gdy w 1828 roku Fredro ożenił się z Zofią Skarbkową, otrzymał w posagu m.in. połowę starego zamku w Odrzykoniu. Druga należała do innej rodziny. Przeglądając papiery otrzymanego majątku znalazł akta procesowe właścicieli zamku z XVII wieku. Byli nimi **Piotr Firlej i Jan Skotnicki**. Firlej zajmował zamek dolny, zaś słynny z pieniactwa Skotnicki – górny.

Firlej, jako wojewoda, uważał Skotnickiego za niegodnego siebie sąsiada i dokuczał mu jak mógł. Napastowany rewanżował się, kierując rynnę na dolny zamek. Wojewoda napadał z kolei na robotników naprawiających mur i niszczył zalewające go rynnę. Skończyło się oczywiście w trybunale. Skotnicki proces wygrał, ale kres zatargowi położył dopiero ślub syna wojewody Piotra Firleja z kasztelanką, Zofią Skotnicką.

Literackie tworzywo Fredro miał zatem pod ręką. *Zemstę* napisał w roku 1833, jako twórca już czterdziestoletni, mający w dorobku sporo komedii i innych utworów. Prapremiera *Zemsty* odbyła się w 1834 roku we Lwowie, edycja książkowa miała miejsce dopiero cztery lata później, w 1838.

Słowo "zemsta" było używane za czasów Fredry w kontekście "zemsta na wrogu", dlatego carska cenzura nakazała po warszawskiej premierze w sierpniu 1845 r. rozszerzyć tytuł na "**Zemsta na mur graniczny**".

Źródło: <https://klp.pl/zemsta/a-7735.html>

III. Rodzaj i gatunek literacki.

RODZAJ LITERACKI: **dramat**. GATUNEK: **komedia**.

Zemsta jest komedią w czterech aktach podzielonych na sceny. Komedia to gatunek dramatyczny - utwór o pogodnej tematyce i żywej akcji, zamkniętej zakończeniem pomyślnym dla głównych bohaterów; może w niej występować komizm sytuacyjny, językowy i komizm charakterów.

Podział na akty i sceny wynika z zewnętrznej budowy dramatu, którego gatunkiem jest komedia. Inną cechą zewnętrzną jest dwójaki rodzaj tekstu w dramacie. Wypowiedzi osób dramatu tworzą **tekst główny**. Informacje autora o tym, kto mówi, w jakiej sytuacji i jak się zachowuje, tworzą tekst poboczny, inaczej **didaskalia**.

Ze względu na wewnętrzną budowę dramatu w komedii *Zemsta* występuje:

- ekspozycja - intryga małżeńska Cześnika,
- zawiązanie akcji - burzenie muru przez Raptusiewicza,
- rozwój akcji - niewola Wacława, wyzwanie Rejenta na pojedynek, plany zemsty Milczka, ślub Wacława i Klary,
- punkt kulminacyjny - spotkanie Rejenta z Cześnikiem,
- rozwiązanie akcji - pojednanie Cześnika i Rejenta.

Źródło: <https://opracowania.pl/opracowania/jezyk-polski/zemsta-a-fredro,oid,52,gatunek>

IV. Czas i miejsce akcji.

Akcja „Zemsty” Aleksandra Fredry rozgrywa się w czasach współczesnych autorowi – **na przełomie XVIII i XIX wieku**, u schyłku Rzeczypospolitej Szlacheckiej. Miejscem akcji jest niewielka **wieś**, położona na mazowieckiej prowincji, na co wskazuje adnotacja pisarza pod spisem osób, występujących w sztuce – „scena na wsi” oraz pojawiające się w tekście regionalizmy. Wszystkie wydarzenia

rozgrywają się w **starym zamczysku**, którego współwłaścicielami są Rejent Milczek i Cześnik Raptusiewicz.

Źródło: <https://klp.pl/zemsta/a-9395.html>

V. Streszczenie szczegółowe.

Akt I

Scena 1: Akcja komedii toczy się w **zamku, którego współwłaścicielami są Cześnik i Rejent – zacięci wrogowie**. Cześnik Maciej Raptusiewicz, postawny i nieco tęgi mężczyzna w podeszłym wieku i o cholerycznym usposobieniu, w obecności swojego sługi Dyndalskiego zastanawia się nad ożenkiem. Chciałby pojąć za żonę Klarę, lecz myśli, że dziewczyna jest zbyt młoda i płocho, mogłaby go zdradzić. Dobrym pomysłem wydają się mu zaloty do Podstolina, która jest doświadczona i bogata, bo po mężu odziedziczyła spory majątek. Dyndalski sugeruje, że Cześnik nie jest już taki młody – doskwiera mu wiele dolegliwości takich jak podagra, reumatyzm i skurcze żołądka.

Scena 2: Do sali wkracza Papkin, ubrany przesadnie modnie. Wyolbrzymia swoje przygody i przesadza, np. mówi, że w drodze na zamek walczył Artemidą (swoim mieczem), zmieniał wiele powozów i zamęczył liczne konie, ale Cześnik i tak wie, że Papkin z nikim nie walczył i przyszedł piechotą. Jako że Papkin jest na utrzymaniu Cześnika, ten postanawia wykorzystać go do swoich celów, za co obiecuje jednak wynagrodzenie. Opowiada, że ojciec Klary kupił część zamku, ale niestety podły Rejent zajmuje drugą jego część. Cześnik zmęczony jest ciągłymi awanturami i chce raz na zawsze zniszczyć sąsiada. Papkin ma być posłem, lecz chce się wymigać z trudnego zadania. Cześnik na to nie pozwala, a nawet dodaje mu jeszcze jedno zadanie. **Jako że w stosunku do kobiet Cześnik jest bardzo nieśmiały, chce, by Papkin był jego swatem z Podstoliną.**

Scena 3: Papkin jest zadowolony, gdyż zeswata Cześnika z Podstoliną, a sam ożeni się z Klarą, w której od dawna się podkochuje. Zaczyna śpiewać.

Scena 4: Do pokoju wchodzi Podstolina i komentuje śpiew Papkina, porównując go do wrzasku kotów. Papkin przedstawia jej propozycję małżeństwa z Cześnikiem. Kobieta każe posłańcowi przekazać odpowiedź twierdzącą, co bardzo dziwi Papkina.

Scena 5: **Cześnik jest wściekły, gdyż zobaczył, że robotnicy wynajęci przez Rejenta naprawiają mur graniczny.** Sąsiad nie zapytał o zgodę, co jeszcze bardziej wzburza Raptusiewicza. Mężczyzna posyła Papkina, by zrobił z nimi porządek.

Scena 6: Waclaw i Klara rozmawiają ukryci w ogrodzie. Bratanica Cześnika i syn Rejenta nie mają odwagi przyznać się do swojej miłości, boją się konsekwencji. Waclaw sugeruje, że powinni razem uciec i wziąć ślub, gdyż nie ma chyba innego rozwiązania. Ta propozycja nie podoba się Klarze – ucieczka oznacza hańbę dla kobiety, nawet jeśli kończy się małżeństwem.

Scena 7: Papkin ma iść pod mur powstrzymać robotników, lecz się boi. Nie chce tego po sobie pokazać, więc manipuluje Śmigalskim, by to on zażądał od robotników zakończenia pracy. Cześnik

woła z okna, że mur ma pozostać taki, jak go kupiono, czyli zniszczony. Rejent każe robotnikom ignorować Raptusiewicza. Wybucho awantura, podczas której Cześnik krzyczy: "Hej! Serwacy! daj gwintówkę, niechaj strącę tę makówkę!". Gdy wszyscy się rozchodzą, wkracza ukryty dotąd Papkin, i udaje chęć do bitki.

Scena 8: Na scenie pojawia się **Wacław. Zaczyna manipulować Papkinem i podaje się za komisarza Rejenta**. Oznajmia, że chce być jeńcem Cześnika.

Akt II

Scena 1: Cześnik widział tchórzostwo Papkina, ale ten idzie w zaparte, że walczył jak lew, i prezentuje jeńca Wacława. Ten stara się załagodzić sąsiedzki konflikt, lecz w odpowiedzi słyszy: "Ja z nim w zgodzie? — Mocium panie, Wprzód słońce w miejscu stanie! Wprzód w morzu wyschnie woda, Nim tu u nas będzie zgoda!". Cześnik każe Wacławowi wracać do Rejenta.

Scena 2: Wacław chce zostać w niewoli u Cześnika, choć Papkin nalega, by zapłacił za swoją wolność i odszedł. Wreszcie **Wacław wyjawia, że jest synem Rejenta**, a także to, że kocha Klarę. Obiecuje Papkinowi sakiewkę złota za pomoc w pozostaniu w tej części zamku.

Scena 3, 4: Dochodzi do spotkania Wacława i Klary. Dziewczyna chce, by Wacław sprawił, że Podstolina go polubi. Jej opiekunka, jako żona Cześnika będzie mogła wpłynąć na męża i pozwolić na małżeństwo młodych. Sugeruje mu, że Podstolina jest próżna i lubi komplementy. Wacław rozmyśla nad naturą kobiet.

Scena 5: **Podstolina w Wacławie rozpoznaje mężczyznę, którego poznała w Petersburgu**. Podawał się za księcia Radosława i rozkochał ją w sobie, a później zniknął bez słowa. Wacław wyjawia, że to były błędy jego młodości. Podstolina denerwuje się, że Cześnik zobaczy w jej pokojach syna Milczka i równocześnie swojego rywala. Wacław tłumaczy, że jest niemal żonaty, a wówczas wchodzi Klara, wywołując pomieszanie u dwojga dawnych kochanków. Podstolina udaje, że chce pomóc młodym i zmusza Wacława do wyjścia razem z nią, jednak tak naprawdę nadal jest nim zainteresowana.

Scena 8: Papkin wyznaje Klarze swoje uczucia, używając przesadnie kwiecistych i podniosłych słów. Dziewczyna naigrywa się z niego, przybierając podobnie patetyczny ton. Mówi, że nie wierzy w stałość mężczyzn, a jeśli Papkin chce jej udowodnić swoją miłość, musi wypełnić trzy warunki: **milczeć przez sześć miesięcy, przeżyć rok i sześć dni o chlebie i wodzie, oraz podarować jej krokodyla**.

Scena 9: Papkin jest załamany żądaniami Klary. "Dawniej młoda panienczka mile rzekła kochankowi: Daj mi, luby, kanareczka. A dziś każda swemu powie: jeśli nie chcesz mojej zguby, krokodyla daj mi, luby!".

Scena 10: Cześnik jest zadowolony, że Podstolina przyjęła jego zaręczyny. Udało mu się nawet skraść jej pocałunek. Mężczyzna posyła Papkina do Rejenta, by w jego imieniu wyzwiał go na pojedynek. Sądzi, że jeśli utnie mu ucho w walce na szable, upokorzony Rejent wyniesie się z zamku.

Akt III

Scena 1: **Rejent przesłuchuje mularzy, którzy reperowali mur**. Chociaż mężczyźni nie uważają, że zostali pobici przez ludzi Cześnika, Rejent tak lawiruje i tak podstępnie zadaje pytania, że robotnicy

przyznają, że ucierpieli. Na drobne zadrapanie Rejent też ma plan: "Mała, wielka, jednym słowem, rana wszelka. (...) Więc zapewnić możem święcie, że jesteście skaleczeni, przez to chleba pozbawieni". W pozwie pisze, że robotnicy nie mogą teraz wykonywać swojej pracy i zarabiać, a są żywicielami rodzin (choć mężczyźni protestują, że nie mają rodzin na utrzymaniu, Rejent twierdzi, że mogą mieć w przyszłości). Na koniec wyprasza ich za drzwi, odmawiając wypłaty: "Idźże z Bogiem, bo się poznasz z moim progiem. (...) Idź, serdeńko, bo cię trzepnę". Mężczyzna ma plan: "Czapkę przedam, pas zastawię, a Cześnika stąd wykurzę; będzie potem o tej sprawie na wołowej pisał skórze. Lecz tajemne moje wieści, jeśli wszystkie z prawdą zgodne, tym, czym teraz serce pieści, najboleśniej go ubodnę".

Scena 2: Do ojca przychodzi Wacław. Okazuje się, że planem Milczka było odebranie Podstoliny Cześnikowi. Gdy młodzieniec wyjawia swoje uczucia wobec Klary i prosi o pozwolenie na ślub, okazuje się, że Rejent dawno wie o uczuciu młodych, ale potajemnie zawarł z Podstoliną kontrakt przedślubny w imieniu syna. **Wacław ma poślubić Podstolinę.** Wg kontraktu zerwanie umowy skutkuje grzywną stu tysięcy. Wacław stara się protestować, ale ojciec nie zważa na jego argumenty i potrzeby, mówiąc co chwile: "Niech się dzieje wola nieba, z nią się zawsze zgadzać trzeba" (pomimo, że niebo nie miało z tym nic wspólnego). **W imię zemsty na Cześniku Rejent jest skłonny poświęcić szczęście syna.**

Scena 3: Rejent liczy po cichu na to, że wieść o zdradzie Podstoliny i jej małżeństwie z Wacławem wywoła u niego atak apopleksji.

Scena 4: Do Rejenta przychodzi Papkin i daje się zwiść unížonej postawie Milczka. Zaczyna zachowywać się zuchwale, narzeka na wino, lecz później dolewa sobie jeszcze. Jego postawa zaczyna denerwować Milczka, który grozi, że jego czterej słudzy wyrzucą go przez okno. To powoduje strach Papkina, który przedstawia wiadomość od Cześnika – żądanie pojedynku.

Scena 5: Do Rejenta przychodzi Podstolina z podpisanym kontraktem, zadowolona, że uniknęła poślubienia Cześnika. Świadkiem ich rozmowy jest Papkin, zszokowany swoim odkryciem. Podstolina, gdy go widzi, na niego zrzuca winę swojej wcześniejszej zgody na zaręczyny z Raptusiewiczem.

Scena 6: **Papkin próbuje przekonać Podstolinę, by nie popełniała zdrady, gdyż wściekły Cześnik jest nieobliczalny.** Ona odmawia powrotu. Rejent wręcza mężczyźnie list do swojego oponenta i każe służącym zrzucić Papkina ze schodów, mówiąc grzecznie, by wskazali panu drogę.

Akt IV

Scena 1: Cześnik przygotowuje się do wesela – każe służbie zapraszać gości i szykować ucztę. Mężczyzna zastanawia się także nad długą nieobecnością Papkina. Rwie się do pojedynku i jest pewien, że wygra z Milczkiem, gdyż ma doświadczenie w wielu bitwach (nazywa swój miecz „Panią Barską”).

Scena 2: Wraca Papkin i oddaje Cześnikowi list Rejenta. Na wieść, że Papkin pił tam wino, Cześnik rzuca mimochodem, że pewnie było zatrute, co wywołuje przerażenie Papkina. Z listu Cześnik odczytuje, że Podstolina ma zamiar wyjść za mąż za Wacława, co powoduje wściekłość Raptusiewicza.

Scena 3 i 4: Papkin martwi się o swoje życie, a Dyndalski sugeruje, że powinien postać po księdza. Papkin decyduje się spisać testament.

Scena 5: **Cześnik znalazł sposób, aby zemścić się na Rejencie. Chce napisać list jako Klara, żeby zwabić Wacława** i doprowadzić do ślubu młodych. W ten sposób utrzyma nosa Rejentowi i zapobiegnie ślubowi młodego Milczka z Podstoliną. Każde Dyndalskiemu pisać, ale kiedy dyktuje, ciągle wtrąca swoje "Mocium panie", co Dyndalski skrupulatnie notuje. Ma to bardzo komiczny efekt.

Scena 6: Papkin odczytuje Klarze swój testament.

Scena 7: Wacław wyznaje Klarze, że znajduje się w potrzasku – ojciec przymusza go do ślubu z Podstoliną. Przeżona Klara nie wie, co robić. Papkin ostrzega ich, że Cześnik czyha na Wacława i zrobi wszystko, by go pojąć w niewolę.

Scena 8: Na uciekającego Wacława trafia Cześnik i natychmiast przedstawia mu propozycję. **Chce, żeby młodzieniec ożenił się nie z Podstoliną, a z Klarą – i to natychmiast.** Wszystko jest przygotowane i wezwano nawet księdza. Młodzi uradowani nie wierzą swemu szczęściu. Odbywa się ślub, a Cześnik zaciera dłonie z radości na myśl o tym, jak wściekły będzie Rejent.

Scena 9, 10, 11: Dyndalski jest już zmęczony wszystkimi tymi perypetiami. Rejent widzi wychodzących z kaplicy młodych, co go ogromnie denerwuje. Dochodzi do starcia Cześnika i Rejenta. Przekrzykują się w tym, co kto komu złego zrobił.

Scena 12: Klara prosi wuja i teścia o pogodzenie się i o błogosławieństwo. **Wówczas Podstolina wyznaje, że miała być jedynie opiekunką majątku, gdyż tak naprawdę należy on do Klary.** To sprawia, że Rejent jest bardziej skłonny do zgody. Ze swoich pieniędzy Klara zapłaci Podstolinie sto tysięcy za zerwanie kontraktu z Wacławem. **Mężczyźni się godzą i padają słowa Wacława: "Tak jest – zgoda, A Bóg wtedy rękę poda".**

Źródło: <https://aniakubica.com/lektury/zemsta/zemsta-streszczenie/>

VI. Plan wydarzeń.

Akt I

1. Plany małżeńskie Cześnika Raptusiewicza.
2. Wysłanie Papkina w roli swata do Podstoliny.
3. Zgoda Podstoliny na małżeństwo.
4. Spotkanie Klary z Wacławem.
5. Bójka murarzy z ludźmi Cześnika.
6. Poddanie się Wacława Papkinowi jako sposób wejścia do domu Klary.

Akt II

7. Próby nakłonienia sąsiadów do zawarcia zgody.
8. Plany Klary.
9. Rozmowa Wacława z Podstoliną.
10. Wyznanie miłości Klarze przez Papkina.

Akt III

11. Spisanie przez Rejenta pozwu przeciwko Cześnikowi.
12. Rozmowa Rejenta z Wacławem.
13. Wezwanie przez Papkina Rejenta na pojedynek z Cześnikiem.
14. Zmiana planów małżeńskich Podstoliny.

Akt IV

15. Przygotowania Cześnika do wesela.
16. Odkrycie planów Rejenta przez Cześnika.
17. Zemsta Cześnika - pisanie listu przez Dyndalskiego.
18. Ślub Klary i Wacława.
19. Pogodzenie się Cześnika z Rejentem.

Źródło: <https://opracowania.pl/opracowania/jezyk-polski/zemsta-a-fredro,oid,52,plan-wydarzen>

VII. Charakterystyka bohaterów.

Cześnik Maciej Raptusiewicz

Ta postać przywołuje na myśl typowych oświeceniowych sarmatów, skorych do bitki, posiadających jedną uwydatnioną cechę. W przypadku Cześnika jest to cecha wynikająca z jego nazwiska – jest on człowiekiem gwałtownym, nie potrafiącym pohamować się w swoich emocjach. Fredro nie stworzył jednak postaci „papierowej” – przysposobił Raptusiewicza w wiele innych cech charakteru, tworząc postać ciekawą. Cześnik jest postacią zdeterminowaną historycznie i społecznie. To typowy sarmacki szlachcic, zwolennik liberum veto, którym rządzi szlachecka buta i bujny temperament. Jego opieka nad bratanicą Klarą jest nieograniczona. Cześnik jako działacz polityczny nie jest jednak przedstawiony wyłącznie w negatywnym świetle – w młodości walczył jako żołnierz konfederacji barskiej. Przeszłość Cześnika jest więc bujna, ciekawa i burzliwa. Elementy „żołnierskości” zostały mu do dziś – kiedy woła „Hej! Gerwazy! Daj gwintówkę!” obawiamy się, że rzeczywiście ustrzeli on głowę

Rejentowi. Jest to więc żołnierz, zabijaka i warchoł, nacechowany jednak przez Fredrę wieloma cechami komicznymi. Praktycznie każde zachowanie Cześnika zostało ukazane w humorystycznym świetle. Dodatkowo rysów komicznych dodaje mu powtarzane ciągle „mocium-panie” (od „waszmość”, „wasza miłość”), ośmieszone w znanej wszystkim scenie dyktowania listu.

Rejent Milczek

Postać obłudnego i chciwego adwokata szlacheckiego (rejent to urząd i stanowisko w sądownictwie, dziś powiedzielibyśmy: notariusz) była również jedną z najpopularniejszych postaci komedii oświeceniowej. Postać rejenta z Zemsty nie jest jednak jedynie uosobieniem wad szlacheckich, nie jest jednoznaczna. Milczek jest pracownikiem wymiaru sprawiedliwości – adwokatem. To dorobkiewicz, człowiek, który potrafił odpowiednio się zachować w odpowiedniej sytuacji. Sprzyjały temu jego cechy charakteru – układność, obłuda i pozorna pokora, którą ciągle podkreślał powoływaniem się na „wolę Nieba”.

Pod płaszczykiem pokory Milczek był jednak zawziętym szlachcicem. Chciał pogrążyć Cześnika za wszelką cenę, dążył do tego korzystając z różnych środków. Był przy tym Milczek człowiekiem honorowym, i to właśnie honor nie pozwalał mu na żadne ustępstwo w stosunku do Cześnika. Gotów był zrezygnować nawet ze swojego skąpstwa, sprzedać bądź zastawić cały majątek, byle pogrążyć rywala. Podobnie honor nakazał mu przyjąć wyzwanie Cześnika na pojedynek mimo świadomości, że najprawdopodobniej przegra.

Fredro w ramach kontynuacji oświeceniowych konwencji dramatycznych przedstawił dwie główne postaci – Cześnika i Rejenta – jako kontrastowe. W porównaniu z dramaturgami poprzedniej epoki nie tylko wzbogacił skalę owych kontrastów, lecz pokazał jednocześnie istnienie punktów stycznych między nimi jako ludźmi jednej klasy i epoki – szlachecki honor i zawziętość.

Wacław i Klara

Kochankowie Zemsty zostali przedstawieni – w przeciwieństwie do dramatów oświeceniowych – jako postaci działające, mające znaczny wpływ na rozwój akcji.

Wacław Milczek jest amantem interesującym, strategiem, z bogatym oraz skutecznie wykorzystywanym doświadczeniem. Jako młodzieniec kształcił się w Warszawie, z jakim pożytkiem – nie wiadomo. Wiemy natomiast, że właśnie wtedy nawiązał bliskie stosunki z Podstoliną. Gdy zakochał się w Klarze, gotów był walczyć o tę miłość, o szczęście z ukochaną.

Klara kochała Wacława całym sercem, wykazała się także dużą odpowiedzialnością i dorosłością. Nie zgodziła się, by ukochany ją wykradł, chciała być z nim, ale była świadoma istnienia granic, których jako kobieta nie powinna przekroczyć. Podjęła się ryzyka ukrywania kochanka, biorąc czynny udział w dążeniu do osiągnięcia szczęścia przez oboje.

Podstolina

Jest to typowa “pociechy w Warszawie szukająca wdowa, której już się zdarzyło trzech mężów pochować”. Fredro przedstawił ją jako kobietę nie tylko atrakcyjną i ponętną, ale także młodą (kochał się w niej przecież Wacław). Ale Podstolina nie tylko lubiła się kochać, ale umiała także rachować. Żał jej było w biedzie marnować resztę życia, o zamążpójściu myślała głównie z przyczyn materialnych.

Papkin

Jest to postać o niezwykle bogatym rodowodzie literackim, sięgającym aż po czasy starożytne – do Pyrgopolinicesa, głównej postaci komedii Plauta *Żołnierz samochwał*. Postać samochwała, łgarza, hulaki, karciarza, utracjusza i tchórza pojawiała się jeszcze wielokrotnie w literaturze europejskiej i polskiej. Był on człowiekiem czytany, żyjącym literaturą i wcielającym się w postaci poznane z książek. Próbował także parać się poezją (w scenie 5 aktu I zaproponował Cześnikowi wysłuchanie swojej „ody do pokoju”). Nazwisko bohatera jest znaczące – **oznacza rezydenta, amatora papki, czyli żywiącego się resztkami z pańskiego stołu** w zamian za różnorodne przysługi. Mógł on nawet pochodzić z bogatej rodziny (znał przecież dworski obyczaj), ale z czasem przehulał resztki swojej fortuny i żył z usług świadczonych powiatowym wielkomościom oraz z gry w karty.

Dyndalski

Dyndalski to stary **sługa** Cześnika, praktycznie jego rówieśnik. Z jego panem łączyły go stosunki prawie poufale, sługa szanował jednak swego pana i był w stosunku do niego lojalny. Najbardziej zastąpił Dyndalski ze sceny pisanie listu do Waclawa, kiedy to został postawiony w roli uczeniaka – zmuszony do pisania, które nie wychodziło mu najlepiej.

Źródło: <https://klp.pl/zemsta/a-5937-3.html>

VIII. Problematyka.

Zemsta to doskonale skomponowana komedia. **Główny wątek utworu dotyczy typowo szlacheckiego sporu pomiędzy parą sąsiadów mieszkających w dwóch skrzydłach zamku podzielonego murem.** Cześnik to gwałtownik i choleryk, przy każdej możliwej okazji wygrażający swemu sąsiadowi. Rejent jawi się jako cichy i pokorny szlachcic, pozornie skłonny do ugody. Cały utwór opiera się głównie na **kontraście charakteru tych dwu postaci.** Wrogowie toczą zaciekły spór, w który przypadkiem zostają wciągnięci pozostali bohaterowie dramatu. Wątki poboczne „Zemsty” to: **dzieje miłości Klary i Waclawa, historia wdowy Podstoliny oraz dzieje komicznego Papkina.** Każda z tych postaci odgrywa w utworze swoją własną, niepowtarzalną rolę. Wszystkie wątki łączą się w jeden, zaskakujący finał.

Dzieło Fredry to jedna z najzabawniejszych polskich komedii. *Zemsta* jest przede wszystkim **komedią charakterów, opierającą się na sprzeczności pomiędzy gwałtownym Cześnikiem a cichym Rejentem.** W utworze znajdziemy **wiele zabawnych scenek rodzajowych (komizm sytuacyjny),** chociażby słynną scenę oświadczyn Papkina czy opis „bitwy” o mur. Komiczne są też niektóre **wypowiedzi bohaterów (komizm słowny),** tutaj prym wiedzie zdecydowanie gadatliwy Papkin, przekonany o swych niezwykłych zaletach. Zabawne jest wreszcie przekonanie Cześnika, że wymyślił „okrutną” zemstę, która pogrzy raz na zawsze Rejenta:

Pomijając główne wątki i komizm utworu, „Zemsta” jest też **obrazem polskiej szlachty** – kłótlivej, przewrażliwionej na punkcie swojego honoru, zdolnej do walki „na śmierć i życie” o byle błahostkę.

Źródło: <https://eszkola.pl/jezyk-polski/problematyka-1232.html>

IX. Rodzaje komizmu.

Największym walorem *Zemsty* jest niewątpliwie **komizm**. Aleksander Fredro wykorzystał w komedii trzy rodzaje komizmu:

- **komizm sytuacyjny** – związany jest z umieszczeniem akcji dzieła w starym zamczysku i sporem między nienawidzącymi się sąsiadami o niszczący mur graniczny. Komizm sytuacyjny uwidacznia się również w poszczególnych scenach komedii, takich jak: dyktowanie listu przez Cześnika, scena oświadczeń Papkina czy też spisywania przez niego testamentu.
- **komizm postaci** – wiąże się przede wszystkim z kreacją postaci Cześnika Raptusiewicza, Rejenta Milczka i Papkina. Autor nadał im charakterystyczne nazwiska, uwypuklające cechy ich charakteru. Bohaterowie ci śmieszą odbiorcę swym sposobem bycia, zachowaniem i wyglądem zewnętrznym.
- **komizm słowny** – wyłania się z wypowiedzi bohaterów, którzy mają swoje ulubione powiedzonka i często wplatają je w tok wypowiedzi.

W *Zemście* postacią, która zespala w swej kreacji wszystkie wspomniane rodzaje komizmu, jest **Papkin**, niewątpliwie jedna z najciekawszych i najbardziej barwnych postaci dzieła.

Źródło: <https://klp.pl/zemsta/a-9396.html>

X. Zemsta jako utwór o ponadczasowym charakterze.

Zemsta jest komedią o wydźwięku uniwersalnym. Oznacza to, że **poruszane w niej tematy są aktualne pomimo upływu czasu**. Aleksander Fredro poprzez postaci dwóch zaciętrzewionych szlachciców w karykaturalny sposób ukazał wady ludzkie, takie jak pieniactwo, zawziętość, mściwość, skłonność do zwady i egoizm. Konflikt sąsiedzki to również często przewijająca się historia w życiu wielu rodzin, skutkująca zniszczeniem relacji między ludźmi. Warto też pamiętać o zakończeniu *Zemsty* i jej przesłaniu – tylko na wartościach takich jak zgoda i miłość można budować szczęśliwe życie, i tylko one zdolne są, by przeciwstawić się temu, co rujnuje spokój i harmonię.

Źródło: <https://aniakubica.com/lektury/zemsta/>

XI. Motywy literackie.

Zemstę możesz wykorzystać w tematach prac dotyczących m.in.:

- zemsty,
- miłości,
- walki,
- intrygi,
- stereotypów szlacheckich,
- podziałów (murów).